

KANAYON AY NGALAT
(Everyday Conversation)

A Phrase Book For Central Kankanaey

by

Miss Jovita Atayoc
Mr. Rafael Guerzon
Mr. Julio Tatpiec

illustrated by

Ricardo T. Dumarpa

Summer Institute of Linguistics, Inc.

Translators

1976

Publishers

52.2-1176-2.4C

57.20PQ-766058BG

Printed in the Philippines

Published
in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Department of Education and Culture
Manila, Philippines

This book was published by funds awarded by the
Ramon Magsaysay Foundation to the Summer Institute
of Linguistics for International Understanding.

Additional copies of this publication may be obtained
from: FilLit
Box 2270
Manila 2801

FOREWORD

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education and Culture of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL
Secretary

PREFACE

The purpose of this book is to help speakers of Central Kankanaey communicate with speakers of Filipino, Ilocano and English.

Commonly used expressions are given in four languages. They are grouped by topics but are not dialogues. Translations are not literal, but are designed to express each phrase in a way that is natural to the language and culture in question. Parentheses indicate that a given phrase is not normally used in that situation.

The phrases were compiled with the assistance of members of the Summer Institute of Linguistics during a Writing Workshop held in Bagabag, Nueva Vizcaya during November-December, 1976.

Special thanks are extended to Mr. Rodolfo Barlaan and Mr. Perry Macabuhay for supplying the Filipino versions and to Miss Helen Madrid and Mrs. Patricia Macabuhay for the Ilocano. All are field workers of the Translators Committee of the Philippines.

Mabasas Na

1.	Ngalngalat sin Pan-abtan ya Pansianan	2
2.	Pangit-ek	4
3.	Kanayon ay Ngalat	6
4.	Pangammoan	12
5.	Pamilya	14
6.	Ton-od	16
7.	Man-agas	20
8.	Amag di Awak	22
9.	Mankali	26
10.	Mansolat	28
11.	Ngalat sin Pinangan	32
12.	Makmakan	34
13.	Manlako ya Mantawal	36
14.	Manbiyaki	40
15.	Into	44
16.	Kalasan/Timpo	46
17.	Damag sin Siyodad	48
18.	Ngalngalat sin Iskowilaan	52
19.	Animal	54
20.	Olas	58
21.	Bilang	60
22.	Pilak	62

Ngalngalat Sin Pan-abtan Ya Pansianan

Pangit-ek

Kanayon Ay Ngalat

Sin danan

1. Intoy napoam?
2. Intoy emeyam?
3. Emeyak sisi.
4. Emeyak ed bebeey yo.

Sin beey

1. (Waday ipogaw.)
2. Inmali ka baw. .
3. Isgep mo.
4. Mangon-onaak.
5. Somaak.
6. En takoet.

1. Naggappuam?
2. Papanam?
3. Idiay.
4. Mapanak idiay ayanyo.

1. Apo.
2. Dakayo gayam!
3. Umuli kayo.
Sumrek kayo.
4. Umun-unaakon.
5. Agawidakon.
6. Intayon.

Sa daan:

1. Saan kayo nanggaling.
2. Saan kayo pupunta.
3. Diyan lang.
4. Pupunta ako sa inyo.

1. Where are you coming from?
2. Where are you going?
3. I am going there.
(I am just walking.)
4. I am going to your place.

Sa bahay:

1. Tao po!
2. Kayo pala.
3. Magkapat kayo.
Tuloy po kayo.
4. Mauuna na ako sa inyo.
5. Uuwi na ako.
6. Tayo na.

1. Hello.
(call when approaching
house) -
2. You come.
3. Come on up.
Come inside.
4. I'll go ahead.
(said when leaving)
5. I'm going home.
6. Let's go now.

Pangit-ek

1. Basang ya mapaltak nan anak mo.
2. Sigsiged nan kad-an yo.
3. Laylaydek sina tan magay somangaw.
4. Nalaing ka ay man-oto.
5. Mam-is kinan tako.
6. Nalaing ka ay manginglis.
7. Litratoen naka.
8. Laton a.
9. (Salamat.)
1. Nagpintas ti anakyon. Nakaluklukmeg!
2. Napintas ti luganyo.
3. Kayaako ditoy ta natalna.
4. Naglaingka nga agluto.
5. Nagimas ti kinnan tayo.
6. Naglaingka nga aginglis.
7. Mabalin nga litratuen kayo.
8. Despensarem ta diak inggagara.
9. Agyamanak.

1. Maganda ang iyong anak.
Napakalusog.	1. Your child is beautiful.
So healthy.
2. Magandang tirahan ang iyong
lugar.	2. Your place is a nice place
to live.
3. Gusto ko rito. Tahimik na
lugar.	3. I like it here; it's a
peaceful place.
4. Mahusay kang magluto.	4. You are a good cook.
5. Napakasarap ng pagkaingiyon.	5. That meal was delicious.
6. Mahusay kang magsalita ng
Ingles.	6. You are an expert at speaking
English.
7. Maaari ba kitang kunan ng
larawan.	7. May I take your picture?
8. Ipagpaumanhin po ninyo, hindi
ko po sinasadya.	8. Sorry, it wasn't intentional.
9. Salamat po.	9. Thank you.

Kanayon Ay Ngalat

1. Adak ammo.	1. Diak ammo.
2. Olay/anggan.	2. Bay-amon.
3. Oway ka adi.	3. Adda kenka.
4. Sak-en di mangamag.	4. Siakton.
5. Nay emeyak.	5. Mapanakan.
6. Omali kas na.	6. Umayka man ditoy.
7. Omya kas kokakola.	7. Ikkannak man iti coke.
8. Bokatam din tangeb.	8. Ilukatmo man ta ridaw.
9. Itangeb mo din tawa.	9. Irikepmo ta tawa.
10. Manpangaseed ka.	10. Mabiit laeng.
11. Makiali kan sak-en.	11. Makikuyugka kaniak.
12. Sino san kadwam?	12. Asino dayta kadduam?
13. Ay ammom di <u>mayor</u> sidi?	13. Am-ammom ti mayor ti dayta a lugar?
14. Maimatonak din matana.	14. Ammok no makitak.
15. Ay sinoy ngadana?	15. Ania ti naganna?

1. Hindi ko alam.
2. Bayaan mo na.
3. Bahala kayo.
4. Ako na.
5. Aalis na ako.
6. Halika rito.
7. Dalhan mo ako ng 'coke'.
8. Buksan mo ang pinto.
9. Isara mo ang bintana.
10. Sandali lang.
11. Sumama kayo sa akin.
12. Sino ang kasama mo?
13. Kilala mo ba ang alkalde sa lugar na iyon?
14. Kilala ko siya sa mukha.
15. Ano ang pangalan niya?

1. I don't know.
2. Nevermind.
3. It's up to you.
4. I'll do it.
5. I'll be going now.
6. Come here.
7. Bring me a Coke.
8. Open the door.
9. Close the window.
10. Please wait a moment.
11. Come with me.
12. Who is your companion?
13. Do you know the mayor of that place?
14. I know him by sight.
15. What is his name?

16. Niling-ak.	16. Diak malagipen.
Nalipatakon.
17. Adak maawatan.	17. Diak maawatan.
18. Sino na?	18. Ania daytoy?
19. Sino sa?	19. Ania dayta?
20. Sino di?	20. Ania daydiay?
21. Sinoy nakin lapis issa?	21. Akin lapis dayta?
22. Pig-an?
Sino?
Sinoy nakin _____?	22. Kaano?
Asino?
Akinkukus?
23. Into?
Ay tan?
Intoy iyatna?	23. Adinno?
Apay?
Lasano?
24. Yaket ya?	24. Apay nge saan.
25. Ipidwam kod.	25. Pangngeasim ta ulitemman.
26. Komadwa ka kod.	26. Mabalín nge kuyugennak?
27. Ay waday silsilyom?	27. Adda sinsilyom?
28. Men-aagagak.	28. Sige. Agap-apuraak ngamin.

16. Hindi ko matandaan.
Nakalimutan ko na.	16. I don't remember./I have
forgotten.
17. Hindi ko maunawaan.	17. I do not understand.
18. Ano ito?	18. What is this?
19. Ano iyan?	19. What is that?
20. Ano iyon?	20. What is that yonder?
21. Kaninong lapis iyan?	21. Whose pencil is that?
22. Kailan?
Sino?
Kanino?	22. When?
Who?
Whose?
23. Saan?
Bakit?
Papaano?	23. Where?
Why?
How?
24. Bakit hindi?	24. Why not?
25. Pakiulit mo nga ang iyong
sinabi?	25. Please repeat what you said.
26. Maaari bang samahan mo ako?	26. Would you please accompany me?
27. May barya ka ba?	27. Do you have small change?
28. Nagmamadali ako!	28. I'm in a hurry.

Pangammoan .

Pamilya

Ton-od

Pangammoan

1. Intoy ili yo?	1. Waga-ano ka a sigud?
2. Intoy beey yod niman?	2. Paggigianam itan?
3. Intoy napoam?	3. Naggappuam itan?
4. Ay sinoy ibagam?	4. Ania ti mabalin nga maipaayko kenko?
5. Owatak pakiayam.	5. Agpassiarak laeng.
6. Ay kadatdateng mo?	6. Kasangsangpetmo?
7. Aw, kaal-alik ed nasdem ay napod Baguio.	7. Wen, kasangsangpetko laeng idi kalman a naggapu idia'y Baguio.

1. Taga saan po ba kayong talaga?
2. Saan kayo nakitira ngayon?
3. Saan kayo galing ngayon?
4. Ano ang maipaglilingkod ko sa inyo.
5. Dumadalaw lang ako.
6. Kararating mo lang ba?
7. Oo, kararating ko lang kahapon mula sa Baguio.

1. Where are you from originally?
2. Where are you staying now?
3. Where did you just come from?
4. What can I do for you?
5. I just came to visit.
6. Have you just arrived?
7. Yes, I came just yesterday from Baguio.

Pamilya

1. Ay dedas amam?	1. Sibibiag pay laeng dagiti nagannak kenka?
2. Aw, mon natey si inak ed taw-en.	2. Sibibiag pay laeng ni Tatang, ngem ni Nanang ket natay idi napalabas a tawen.
3. Ay piga kayo ay siag-i?	3. Mano kayo nga agkakabsat?
4. Wao kami ay siag-i.	4. Walo kami amin.
5. Ay sik-ay pangpangoan?	5. Sika ti inauna?
6. Aga, sak-en di an-anongos.	6. Saan, siak ti inaudi.
7. Ay pigay tawen mo?	7. Mano ti tawenmo?
8. Ay waday asawam?	8. Adda asawamon?
9. Ay way anak mo?	9. Adda annakmon?
10. Aw, limay anak ko.	10. Wen, adda liman.
11. Doway babai, toloy lalaki.	11. Dua ti babbai ken tallo ti lallaki.

1. Buhay pa ba ang tatay mo?
2. Oo, pero ang nanay ko ay namatay noong isang taon.
3. Ilan kayong magkakapatid?
4. Walo kaming magkakapatid.
5. Kayo ba ang panganay?
6. Hindi, ako ang bunso.
7. Ilan taon na kayo?
8. May asawa ba kayo?
9. May mga anak na ba kayo?
10. Oo, mayroon na akong limang anak.
11. Dalawang babae at tatlong lalaki.

1. Is your father still living?
2. Yes, but my mother died last year.
3. How many brothers and sisters do you have?
4. There are eight children in our family.
5. Are you the eldest?
6. No, I am the youngest.
7. How old are you?
8. Do you have a wife?
9. Do you have children?
10. Yes, I have five children.
11. Two are girls and three are boys.

Ton-od

1.	ama	ama	ama	father
2.	ina	ina	ina	mother
3.	anak	anak	anak	offspring
4.	anak	anak	anak	son/daughter
5.	asawa	asawa	asawa	husband
6.	asawa	asawa	asawa	wife
7.	nalasang/ naesa	balo	balo	widower/widow
8.	naikaising	kaayan-ayat	nobyá	fiancee
9.	agi	kabsat	kapatid	brother/sister
10.	iyogtan	ub-ubing	bunso	younger
11.	pangpangoan	in-inauna	panganay	older
12.	apo	apo	nuno	grandparent
13.	aro	apoko	aro	grandchild
14.	pangamaen/ panginaen	uliteg/ikit/ anti	tiyuhin/tiyahin	uncle/aunt
15.	panganaken	kaanakan	pamangkin	nephew/niece
16.	kasingsing	kasinsin	pinsan	cousin

17.	katogangan	katugangan	biyanan	parent-in-law
18.	kasaod	kayong	bayaw	brother-in-law
19.	aydo	ipag	hipag	sister-in-law
20.	innano	manugang	manugang	son/daughter-in-law
21.	ton-od	kabagyan	(mga) kamag-anak	relative(s)
22.	kailian	kailian	kababayan	townmate
23.	gayem	gayyem	kaibigan	friend
24.	kaibaw	kabusor	kaaway	enemy
25.	ipogaw	tao	tao	person
26.	lalaki	lalaki	lalaki	male
27.	babai	babai	babae	female
28.	anak	ubing	bata	child
29.	balbalo	baro	binata	young man
30.	balasang	balasang	dalaga	young woman
31.	nankakay/ nankababkes	lallakay/ babbaket	matandang lalaki/babae	old man/woman

le

Man-agas

Amag di Awak

Man-agas

1. Lawa di liknana.	1. Madi ti rikriknaena.
2. Mansaksakit.	2. Masakit.
3. En ka manpadoktol.	3. Agpakitaka iti doktor.
4. Intoy kad-an doktol?	4. Ayan ti doktor?
5. Sinoy liknaem?	5. Ania ti rikriknaem?
6. Mankedked toktok ko.	6. Nasakit ti ulok.
7. Nan-ootaak ed labi.	7. Nagsarwaak idi rabii.
8. Mataltalimodaw yan man-atongak.	8. Maululawak ken aggurgurigorak.
9. Kamanak manmalalya.	9. Addan sa malariak.
10. Indiksiyonan naka.	10. Indiksiyonan daka.
11. Tomalem nan agas sin inalas dosi.	11. Tomarem daytoy agas kada tumenga ti aldaw.

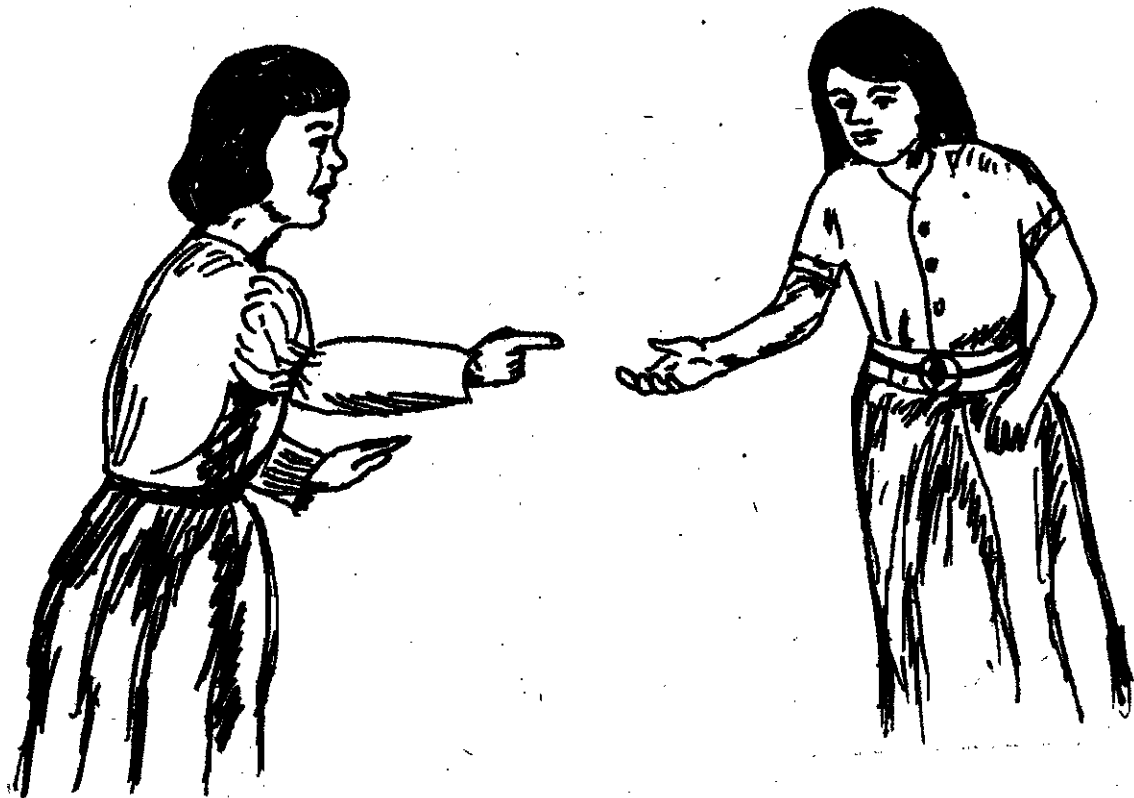
1. Masama ang kanyang pakiramdam.
2. Siya ay may sakit.
3. Pumunta ka sa manggagamot.
4. Saan ako tatawag ng manggagamot.
5. Ano ang iyong nararamdaman?
6. Masakit ang aking ulo.
7. Nagsuka ako kagabi.
8. Nahihilo ako at may lagnat.
9. May malaria yata ako.
10. Iiniksiyunan kita.
11. Inumin ninyo ang gamot na ito tuwing tanghali.

1. He doesn't feel well.
2. He is sick.
3. Go to the doctor.
4. Where can I find a doctor?
5. Tell me how you feel.
6. I have a headache.
7. I vomited last night.
8. I feel dizzy and have a fever.
9. I think I have malaria.
10. I will give you a shot.
11. Take this medicine every day at noon.

Amag Di Awak

1.	takkay	takkiag	bisig	arm
2.	edeg	likud	likod	back
3.	awak	bagi	katawan	body
4.	tong-a	tulang	buto	bone
5.	timid	timid	baba	chin
6.	pagew	barukong	dibdib	chest
7.	keweng/inga	lapayag	tainga	ear
8.	siko	siko	siko	elbow
9.	mata	mata	mata	eye
10.	mata/lopa	rupa	mukha	face
11.	gomot di takkay	ramay	daliri	finger
12.	dapan	saka	paa	feet
13.	kitong	muging	noo	forehead
14.	book	buok	buhok	hair (head)
15.	takkay	ima	kamay	hand
16.	poso	puso	puso	heart
17.	peweg	tumeng	tuhod	knee

18.	poyong	luppo	hita	leg, upper
19.	siki/ allabong	gurong	binti	leg, lower
20.	atey	dalem	atay	liver
21.	tepek	ngiwat	bibi	mouth
22.	koko	kuko	kuko	nail
23.	bagang	tengnged	leeg	neck
24.	eng	agong	ilong	nose
25.	tadlang	paragpag	tadyang	rib
26.	padanga	abaga	balikat	shoulder
27.	bowang/eges	tiyan	tiyan	stomach
28.	bab-a	ngipen	ngipin	teeth
29.	kakang	karabukob	lalamunan	throat
30.	palpal-ama	tangan	hinlalaki	thumb
31.	gomot di siki	tangan ti saka	daliri ng paa	toe
32.	dila	dila	dila	tongue

Mankali

Mansolat

Mankali

1. Ay ammom ay mantagalog?	1. Ammom ti agtagalog?
2. Maawatak di at-atik mon
adak ammo ay mangikali.	2. Maawatak bassit ngem
diak ammo nga isao.
3. At-atik di maikalik.	3. Bassit laeng ti maisaok.
4. Intoy iyat mo ay mangikali
si _____ sin kali yo?	4. Ania ti _____ iti saoyo.
5. Ay maawatam ibagbagak?	5. Maawatam ti ibagbagak?
6. Adak maawatan.	6. Diak maawatan.
7. Ipidwam kod.	7. Ulitemman.
8. In-inayadem ay mankali.	8. In-innayadem kadi ti agsao.
9. Nalaing ka ay manginglis.	9. Naglaingka nga agsao ti
English.
10. Baken ostoy iyat ko ay
mangikali.	10. Saan nga kusto ti panag-
saok.
11. Ad-adalek ay mankalis
Ilokano.	11. Agad-adalak pay laeng
nga agsao iti Ilocano.

1. Marunong ba kayong magsalita ng Tagalog?	1. Do you know how to speak Pilipino?
2. Nauunawaan ko po ng kaunti ngunit hindi ako makapagsalita.	2. I understand a little but I don't know how to speak it.
3. Nakakapagsalita ako ng kaunti.	3. I speak it a little.
4. Ano ang ____ sa inyong salita?	4. How do you say ____ in your language?
5. Nauunawaan mo ba ang aking sinasabi?	5. Do you understand what I am saying?
6. Hindi ko po nauunawaan.	6. I don't understand.
7. Pakiulit mo nga.	7. Please repeat that.
8. Magsalita kayo ng marahan.	8. Speak more slowly.
9. Mahusay kayong magsalita ng Ingles.	9. You speak English well.
10. Hindi maayos ang aking pagsasalita.	10. My speech is not grammatical.
11. Nag-aaral pa lamang akong magsalita ng Ilokano.	11. I am still learning how to speak Ilokano.

Mansolat

1. Panbolod ta kod bolpin mo.
 2. Mansolatak en nanang.
 3. Masapol ko di papil,
istam, ya inbilop.
 4. Ipilman ngadan mos na.
 5. Iey mo din nay solat sin
pos opis.
 6. Manlakoak kod si doway ay
istam ay manbanol si
kinsi ya esay manbanol
si salapi ya sais.
 7. Intoy pantiliglamaan?
1. Bulodekman ti penmo iti
apagbiit.
 2. Agsuratakto ken ni
Nanang.
 3. Masapulko iti papel,
selyo ken sobre.
 4. Isuratmo ditoy ti naganmo.
 5. Pakibusonmo daytoy suratko.
 6. Gumatangak man ti dua nga
selyo nga sagkikinse
ken maysa nga sag-
sesenta.
 7. Ayan ti pagtelegramaan
ditoy?

1. Pahiram nga po ng 'ballpen' ninyo sandali.
 2. Magpapadala ako ng sulat sa nanay ko.
 3. Kailangan ko ng papel, selyo, at sobre.
 4. Lumagda kayo rito.
 5. Dalhin ninyo ang sulat na ito sa koreo.
 6. Pagbilhan mo ako ng dalawang selyong tig-kikinse at isang selyong tig-sisenta.
 7. Saan kami maaaring magpadala ng telegrama?
1. May I borrow your pen for a moment?
 2. I will send a letter to my mother.
 3. I need paper, stamps and an envelope.
 4. Sign your name here.
 5. Take this letter to the post office.
 6. Sell me two 15 centavo stamps and one 60 centavo stamp.
 7. Where can we send a telegram?

Ngalat Sin Pinangan

Makmakan

Manlako Ya Mantawal

Ngalat Sin Pinangan

1. Mandagaang ya manbigawak
a.
 2. Mangan takoet.
 3. Mangamangan ka; adi ka
manbabain.
 4. Mam-is di insida tako
dowan mansalsalangat.
 5. Man-a ka.
 6. Osto, enggay nabsogak.
 7. Man-inomak kod.
1. Mabisinak men maka-
inumak.
 2. Mangan tayon.
 3. Manganka a nalaing.
Dika agbabain.
 4. Naimas ti sinda tayo
ken medyo nagasang.
 5. Mangalaka pay.
 6. Kuston. Nabsugakon.
 7. Maki-inumak man bassit.

1. Ako ay nagugutom at nauuhaw.	1. I am hungry and thirsty.
2. Kumain na tayo.	2. Let's eat now.
3. Kumain kayong mabuti; huwag kayong mahihiya.	3. Eat well, don't be shy.
4. Masarap at maanghang-anhang ang pagkain ito.	4. It's delicious and a little peppery.
5. Kumuha pa kayo.	5. Take some more.
6. Ayaw ko na, busog na ako.	6. I can't, I'm full.
7. Pahingi nga po ng inumin.	7. Give me a drink of water, please.

Natnateng

1.	ampalaya	paria	ampalaya	ampalaya
2.	alabong	rabong	labong	bamboo shoots
3.	ogso	sabunganay	puso ng saging	banana blossom
4.	otong	utong	sitao/sitaw	beans-long
5.	monggo	balatong	monggo/balatong	beans, monggo
6.	dipolyo	repolyo	repolyo	cabbage
7.	telay	kahoy	kamoteng-kahoy	cassava
8.	mais	mais	mais	corn
9.	talong	tarong	talong	eggplant
10.	bawang	bawang	bawang	garlic
11.	laya	laya	luya	ginger
12.	okla	saluyot	okra	okra
13.	danggo	lasona	sibuyas	onion
14.	bosantis	gisantes	sitsero	peas
15.	pitsay	petsay	petsay	pechay
16.	sapoki	sili	siling pula	red pepper
17.	tabongaw	tabungaw	upo	squash-white
18.	kombasa	karabasa	kalabasa	squash-yellow
19.	lokto	kamoti	kamoteng-baging	sweet potatoe
20.	kamatis	kamatis	kamatis	tomato

Protas

1.	atis	atis	atis	atis
2.	abokado	abocado	abokado	avocado

3.	balat	saba	saging	banana
4.	ngiyog	niog	niyog	coconut
5.	boko	naganus a niog	buko/mura	coconut-young
6.	gayabas	bayabas	bayabas	guava
7.	kalamansi	kalamansi	kalamansi	kalamansi
8.	langka	anangka	nangka	jackfruit
9.	mangga	mangga	mangga	mango
10.	sankis	sangkis	dalanghita	orange
11.	papaya	papaya	papaya	papaya
12.	pangdan	pinya	pinya	pineapple
13.	lobban	lukban	suha	pomelo
14.	apel	kaimito	kaimito/kaymito	star-apple

Tatpatok

1.	patpatok di baka	karne ti baka	karning baka	beef
2.	manok	karne ti manok	karning manok	chicken
3.	gakki	rasa	elim sag	crab
4.	piskaw	pindang	deing	dried fish
5.	ikan	ikan, lames	isda	fish
6.	pato	pato	karning pato	duck
7.	patpatok di besaang	karne ti baboy	karning baboy	pork

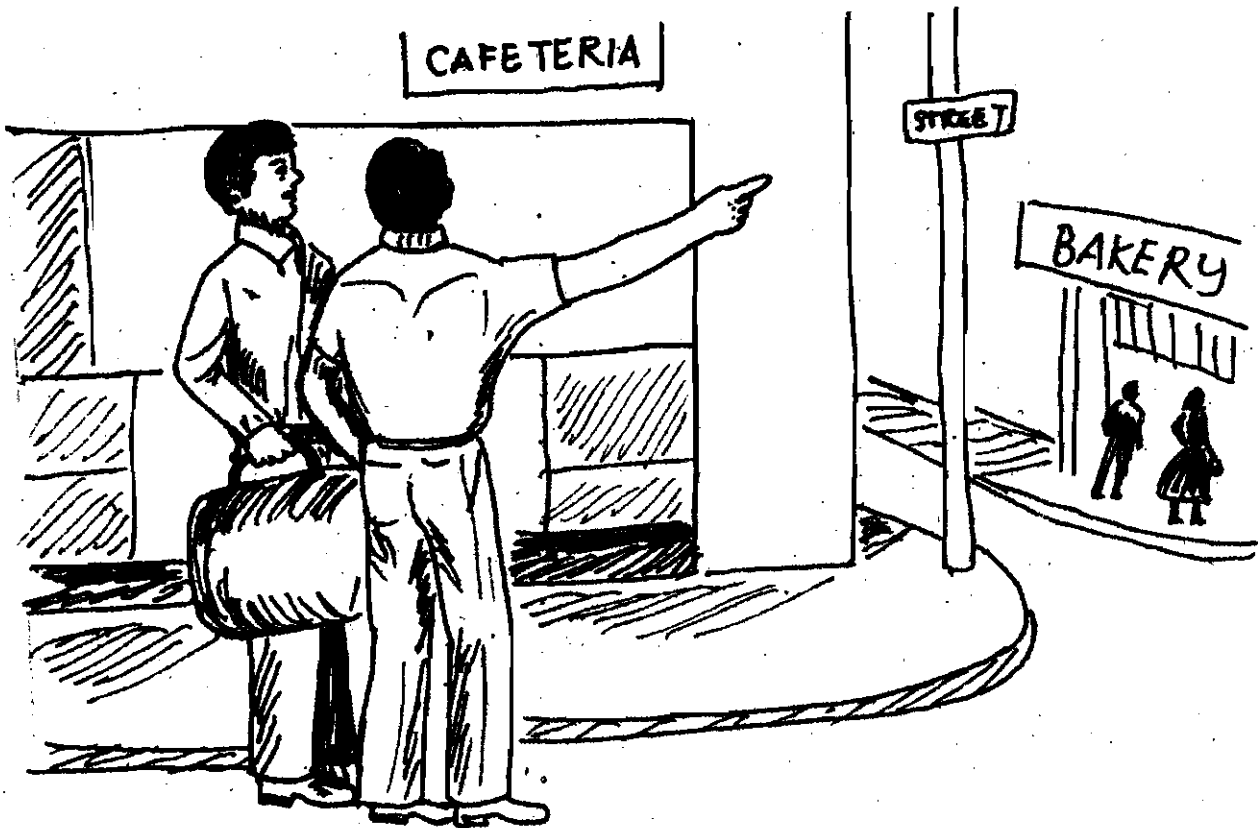
Kinompolmi ay Masapol

1.	kapi	kapi	kape	coffee
2.	itsa	itsa	tsa/tsaa	tea
3.	gatas	gatas	gatas	milk
4.	asin	asin	asin	salt
5.	asokal	asukar	asukal	sugar

Manlako Ya Mantawal

1. Pigay esay yaldas nan lopot?	1. Mano ti sangayerda kadaytoy?
2. Nengina. Ay magay tawalna?	2. Nagngina daytan! Dila mabalin nga kissayam?
3. Malalakaet abe.	3. Nalaka daytan.
4. Ay tan pigay laydem?	4. Mano ti kayatmo aya?
5. Taptapiam adi.	5. Nayonam pay bassit.
6. Ay mabalin ay idawat mos lima ay pisos?	6. Mabalin iti lima a pisos?
7. May siya. Pigay yalda di alaem?	7. Sige, mano nga yerda ti kayatmo?
8. Ay manlako kas basket?	8. Ading/Manang, gumatangka iti basket.
9. Sinoy nangamag sina?	9. Asino ti nagaramid?
10. Linagak.	10. Inaramidko. Inaramid ti ima.
11. Intoy nangammoam ay manamag si basket?	11. Sadino ti nagadalam nga nagaramid ti basket?
12. Initdon nanang ko.	12. Ni Nanang. Isu ti nangisuro kaniak.

1. Magkano ang isang yarda ng telang ito.	1. How much is a yard of this cloth?
2. Ang mahal naman. Maaari bang tumawad?	2. That's expensive. Can't you give a discount?
3. Napakamura na ito.	3. It's very inexpensive as it is.
4. Magkano ang gusto mo?	4. How much would you want to pay for it?
5. Dagdagan mo pa ng kaunti.	5. Offer a bit more.
6. Ibibigay mo ba ng limang piso.	6. Can you give it for ₱5.00?
7. Sige. Ilan yarda ang kukunin mo.	7. Okay. How many yards do you want?
8. Ale, gusto ba ninyong bumili ng basket.	8. Ma'm, would you like to buy a basket?
9. Sino ang gumawa niyan.	9. Who made it?
10. Ako po. Gawa po ito sa kamay.	10. I made it myself/It's handmade.
11. Saan ka natutong gumawa ng basket?	11. Where did you learn how to make baskets?
12. Tinuruan po ako ng nanay ko.	12. My mother taught me.

Manbiyaki

Into

Kalasan/Timpo

Damag Sin Siyodad

Manbiyaki

1. Egenak kod ay? May.	1. Siakon ti mangkarga
dayta kargam, Apo.
2. Anggan. (Waday nanggen.)	2. Bay-amom, addan ti
mangkarga.
3. Bay-am ta asiak egenan.	3. Ibatim ta maysa ta awitek.
4. Ay piga amin di lagbom ay
nanggen sina?	4. Mano amin ti pagbayadko?
5. Ana! Mo opat ay pisos et
siya.	5. Napalalo unay daytan. Ikkan-
ka laeng iti uppat nga
pisos.
6. Ay emey kad loko?	6. Mapanka idiaay Ilocos?
7. Aw, intoy panloganak ngata?	7. Wen, ania ti pagluganak
nga mapan idiaay.
8. Manlogan ka sin bas ay doy.	8. Dayta nga lugan ti pagluganam.
9. Omonod ka.	9. Surotennak.
10. Intoy panloganan si emey ed
Santa Maria?	10. Ayan ti pagluganan nga
mapan idiaay Santa Maria?
11. Isdi, mon agpos mo manlogan
kaet si traysikel.	11. Idiaay, ngem nasaysayaet
no agstraysikelka.
12. Intoy kabayag logan ed
Baguio?	12. Essano ti kabayagna iti panag-
biahe nga mapan idiaay Baguio?

1. Mama, ako na ang magdadala.	1. Sir, I will carry. O.K.
2. Huwag na, may magdadala na.	2. Nevermind, someone is doing it already.
3. Iwan mo ang isang iyan at ako na ang magdadala.	3. Leave that one; I will carry it.
4. Magkano ang sisingilin mo sa lahat ng ito.	4. How much will you charge for all this?
5. Ang mahal naman! Apat na piso na lang.	5. That's too much. I will give four pesos only.
6. Papunta ba kayo sa Ilokos?	6. Are you going to Ilocos?
7. Oo, ano ang aking sasakyan papunta roon.	7. Yes, what do I take to get there?
8. Sumakay kayo sa bus na iyon.	8. You take that bus.
9. Sumonod kayo sa akin.	9. Follow me.
10. Saan ang sakayan patungo sa Santa Maria.	10. Where do I get the jeep to Santa Maria?
11. Sa dako roon, pero mabuti pa ay sumakay kayo sa traysikel.	11. Over there, but it's better to take a tricycle.
12. Gaano katagal ang biyahe papunta sa Baguio?	12. How long is the trip to Baguio?

13. Emey samet ay wao ay olas.	13. Dandani walo nga oras.
14. Ay siyat takon manbaon?	14. Agbalon tayo?
15. Intoy pandisaagam?	15. Sadino ti pagdissaagam?
16. Ay makiali ka ay angel/
anti?	16. Pagdissaagan? Aglugaan
kayo, tata/nana?
17. Manlogan ka ta asiak
ipatang din kalgam sin
<u>jeep</u> .	17. Aglugaan kayon. Ikargak
ti kargayo dita rabaw
ti jeep.
18. Pig-an logan ko ya din
kalgak?	18. Mano ti pletek kuntudo
daytoy kargak?
19. Mandisaagak sin malkit.	19. Dita merkado ti pag-
dissaagak.

13.	Humigit-kumulang sa walong oras.	13.	Eight hours, more or less.
14.	Kailangan bang magdala tayo ng makakain sa daan?	14.	Should we take something to eat on the way?
15.	Saan kayo bababa?	15.	Where will you get off?
16.	Sasama ba kayo, mama/ale?	16.	Are you coming, uncle/auntie?
17.	Sakay na. Ilalagay ko ang kargada ninyo sa ibabaw ng dyip.	17.	Get on. I will put your cargo on top of the jeep.
18.	Magkano ang aking pasahe pati kargada ko?	18.	How much is the fare for myself and the cargo?
19.	Bababa ako sa palengke.	19.	I'll get off at the market.

Into

1. Kanoonod kas sa.	1. Agderetsoka laeng dita.
2. Onodem kanawan ay kalsada.	2. Agpakanawanka dita nagsulian ti kalsada.
3. Mandan ka sin kanigid mo
labsam din langtay.	3. Agpakanigidka kalpasan
ti rangtay.
4. Intos das tatang mon nanang
mo?	4. Ayan ni Tatangmo ken ni
Nanangmo?
5. Was tatang ed kayang yan wad
dallem si nanang.	5. Adda ni Tatang idiaiy ngato,
ngem ni Nanang ket adda
dita baba.
6. Beey angkel din wadas likod
di singbaan.	6. Ti balay iti likudan ti
simbaan ket balay ni
uliteg.
7. Manikid kas di.	7. Sumang-at kayo idiaiy.
8. Bomallalong kas na.	8. Sumalog kayo ditoy.
9. Isaldeng mo sin solyon di
kalsada ay sana.	9. Agsardeng kayo dita
nagsulian ti kalsada.
10. Mandisaagak sina.	10. Agdissaagak ditoyen.

1. Lumakad kayo ng tuloy-tuloy.	1. Go straight ahead.
2. Kumanan kayo sa kanto.	2. Turn right at the corner.
3. Kumaliwa kayo pagkalampas ng tulay.	3. Turn left after the bridge.
4. Nasaan ang tatay at nanay mo.	4. Where is your father and mother?
5. Ang tatay ay nasa itaas, ang nanay po naman ay nasa ibaba.	5. He is upstairs but mother is downstairs.
6. Ang bahay na nasa likod ng simbahan ay sa aking tiyo.	6. The house behind the church is my uncle's.
7. Umakyat kayo.	7. Climb up there.
8. Bumaba kayo.	8. Come down here.
9. Huminto sa kanto.	9. Stop at the corner.
10. Bababa na ako rito.	10. I will get off here.

Kalasan/Timpo

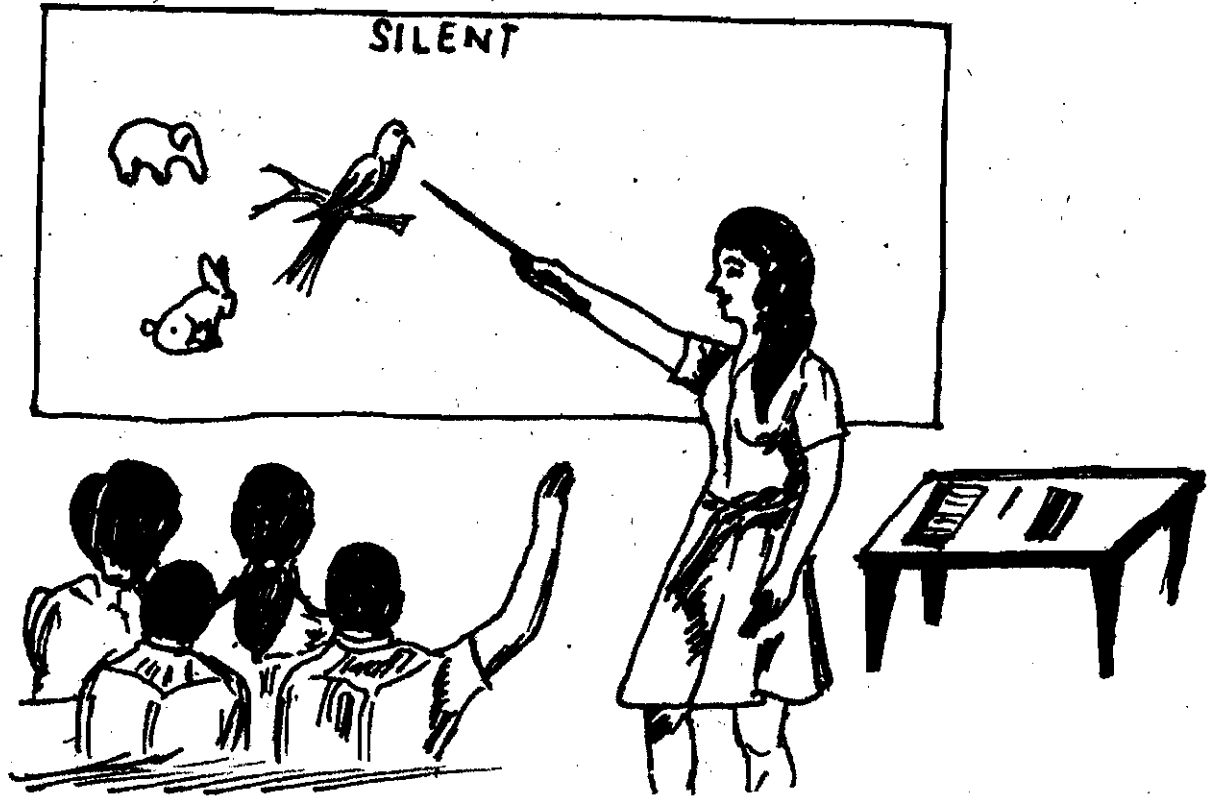
1. Inbag ta naegew.	1. Nasayaat ta saanen nga agtutudo.
2. Man-atong tan tiyagew.	2. Nakapudpudot ta kalgaw ngamin.
3. Manengin.	3. Naglammin.
4. Mandagdagem tan way pewek ed Cagayan.	4. Naka-angan in ta adda ngamin bagyo idiy Cagayan.
5. Mandangnge din kalsada tan deam.	5. Makapitpitak ti kalsada ita nga panagtutudo.
6. Nandeges ed nasdem.	6. Nagtudo ti napigsa idi kalman.
7. Binalagan kidos sak-en ed labi.	7. Nakariingak gapu iti gurruod idi rabii
8. Man-atong sina mon mantetek ed Baguio.	8. Napudot ditoy ngem nalamiis idiy Baguio.

1. Mabuti at hindi na umuulan.
 2. Napakainit dahil tag-init na ngayon.
 3. Maginaw.
 4. Mahangin dahil may bagyo sa Cagayan.
 5. Ang daan ay maputik dahil tag-ulan.
 6. Umulan ng napakalakas kahapon.
 7. Nagising ako dahil sa kulog kagabi.
 8. Mainit dito pero maginaw sa Baguio.
1. It's good that it's no longer raining.
 2. It is very hot because it's dry season.
 3. It is cold.
 4. It is very windy because there's a typhoon in Cagayan.
 5. The road is muddy because it's rainy season.
 6. It rained very hard yesterday.
 7. The thunder woke me up last night.
 8. It is hot here but it is cold in Baguio.

Damag Sin Siyodad

1. Intoy panlakoak si <u>newspaper</u> ?	1. Ayan ti paggatangan iti pagiwarnak?
2. Intoy panpalipilan das lino?	2. Ayan ti agtatarimaan ti relo ditoy?
3. Intoy kad-an dintist?	3. Ayan ti dentista?
4. Intoy opisinan di tikit di talipyano?	4. Ayan ti pangalaan ti ticket nga aglugan ti eroplano?
5. Intoy dahan ay emey ed malkit?	5. Ayan ti dalan nga mapan idiy merkado.
6. Intoy siged ay pangpanganan?	6. Ayan ti nasayaat nga restaurant?
7. Ay adawi pay laeng ed Trinidad?	7. Adayo pay ti Trinidad?

1. Saan ako makakabili ng pahayagan?
 2. Saan maaaring magpakumpuni ng relo?
 3. Saan mayroon dentista?
 4. Saan makakabili ng tiket sa eroplano?
 5. Saan ang papuntang palengke?
 6. Saan mayroon mabuting 'restaurant'?
 7. Mas malayo pa ba sa Trinidad?
1. Where can I buy a newspaper?
 2. Where can I get a watch repaired?
 3. Where is a dentist?
 4. Where is the airplane ticket office?
 5. Show me the way to the market.
 6. Where is a good restaurant?
 7. Is it much further to Trinidad?

Ngalngalat Sin Iskowilaan

Animal

Ngalngalat Sin Iskowilaan

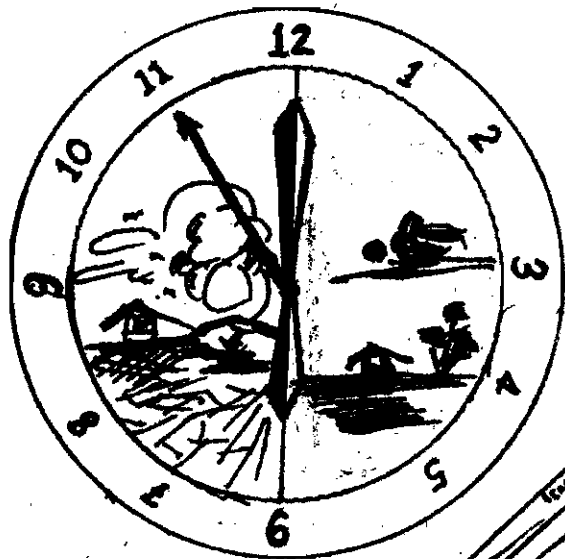
1. Itnengan yo agan-o.	1. Denggenyo nga umuna.
2. Isten yo ay mangitneng.	2. Denggenyo nga nalaing.
3. Songbatam.	3. Sungbatanyo ti saludsod.
4. Imanglet mó ay mamasa.	4. Pigmaanyo ti agbasa.
5. Din mata yoy mamasa.	5. Dayta matayo ti pagbasayo.
6. Kasin yon adalen.	6. Adalenyonto manen.
7. Way ibagak, songbatan yo.	7. Agsaludsodak ket sungbatanyo.
8. Ipikam.	8. Tumakder kayo.
9. Itokdom.	9. Agtugaw kayo.
10. Itag-ey yon takkay yo mo
ammo yo din songbatna.	10. Itayagyo ti imayo no
ammoyo ti sungbatna.
11. Imanglet mo tan adi madnge.	11. Pigmaam ti agsao. Saan
daka nga mangngeg.
12. Siya.	12. Nasayaat.
13. Siya sa.	13. Kusto dayta.
14. Baken.	14. Saan nga kusto.

1. Makinig muna kayo.	1. Listen first.
2. Makinig kayong mabuti.	2. Listen carefully.
3. Sagutin (ninyo) ang tanong.	3. Answer the question.
4. Basahin (ninyo) ng malakas.	4. Read aloud.
5. Basahin (ninyo) ng mahina.	5. Read silently.
6. Pag-aralan ninyo itong muli.	6. Study it again.
7. Magtatanong ako, sagutin ninyo.	7. I'll ask a question, you answer.
8. Tumayo ka.	8. Stand up.
9. Maupo ka.	9. Sit down.
10. Itaas ninyo ang inyong kamay kung alam ninyo ang sagot.	10. Raise your hand if you know the answer,
11. Lakasan mo. Hindi ka naming marinig.	11. Speak louder. We can't hear you.
12. Magaling.	12. Good.
13. Tama.	13. Right.
14. Mali.	14. Wrong.

Animal

1.	nowang	nuang	kalabaw	carabao
2.	ngiyaw	pusa	pusa	cat
3.	kiyap	piek	sisiw	chick
4.	manok	manok	manok	chicken
5.	baka	baka	baka	cow
6.	bowaya	buwaya	buwaya	crocodile/alli-
7.	makawas	ugsa	usa	deer gator
8.	aso	aso	aso	dog
9.	godak	tukak	palaka	frog
10.	baday	bayyek	kiti-kiti	tadpole
11.	tabtabaan	alibut	tuko	gecko
12.	ganso	ganso	gansa	goose
13.	opa/oboan	upa	inahing manok	hen
14.	kabayo	kabalyo	kabayo	horse
15.	alolotiit	alutit, banyas	butiki	lizard
16.	kaag	sunago	matsing/unggoy	monkey
17.	otot	utut	daga	mouse/rat
18.	besaang	baboy	baboy	pig
19.	kawitan	kawitan	tandang	rooster
20.	eweg	uleg	ahas	snake
21.	pag-ong	pagong	pagong	turtle

1.	bebewes	kuton	langgam	ant
2.	anig	uyukan	bubuyog	bee
3.	kokot	barrairong	salagubang/ uwang	beetle
4.	bibil-o	kulibangbang	paru-paro	butterfly
5.	tadtado	igges	higad	caterpillar
6.	gayaman	gayaman	alupihan	centipede
7.	taki/tala- kaban/ tobaybay	ipes	ipis	cockroach
8.	boboting	kuryat	kuliglig	cricket
9.	lalao/wawao	simot-simot	tutubi	dragonfly
10.	kimkimi/ kemkenti	kulalanti	alitaatap	firefly
11.	tilang	timel	pulgas	flea
12.	kagew	ulmog	hanip	chicken flea
13.	lalaeg	ngilaw	langaw	fly
14.	pitpitan	dudon	balang/tipaklong	grasshopper
15.	koto/toma	kuto, lis-a	kuto	louse, lice
16.	tipkan/was- wasayan.	lamok	lamok	mosquito
17.	bibil-o	sinan kulibang- bang	gamu-gamu	moth
18.	tikawa	lawwa-lawwa	gagamba	spider
19.	lakey	anay	anay	termite
20.	bigis	igges	uod/bulati	worm

Olas

Bilang

Pilak

Iyat ay mangibagas olas

1. Sinoy olas ay panlogian di miting?	1. Ania nga oras ti miting tayo?
2. Alas nowibi/Mayadang di agew.
Ala ona/Maswil di agew.
Alas dos imidya/Maw-ed di agew.
Alas kowatro korintay singko/Maisagilip di agew.	2. Alas nueve iti bigat.
Ala una iti malem.
Alas dos treinta iti malem.
Alas kuarto kuarenta isingko iti malem.
3. Ay mabayag pay?	3. Mabayag pay?
4. Sinoy olas?	4. Ania ti orasen?
5. Maladaw ka.	5. Maladawkan.

Lawas di dominggo

1. Dominggo	Dominggo
2. Lonis	Lunes
3. Maltis	Martes
4. Milkolis	Mierkoles
5. Kowibis	Huebes
6. Biyalnis	Biernes
7. Sabado	Sabado

1. Anang oras magsisimula ang pulong.
2. Alas nuebe ng umaga.
Ala-una ng hapon.
Alas-dos medya ng hapon
Alas kwatro-kwarenta'y singko ng hapon
3. Matatagalan pa ba?
4. Anong oras na?
5. Huli na kayo.

Linggo

Lunes

Martes

Miyerkoles

Huebes

Biyernes

Sabado

1. What time does the meeting start?
2. Nine in the morning.
1:00 in the afternoon.
at 2:30 pm
at 4:45 pm
3. Will it be a long time yet?
4. What is the time?
5. You're late.

Sunday

Monday

Tuesday

Wednesday

Thursday

Friday

Saturday

Kaagawan ya labi

1. kaagawan/labi	1. aldaw/rabii
2. ed niman ay agew/ed niman ay labi	2. ita nga aldaw/rabii
3. ed kobaban/ed labi	3. idi kalman/rabii
4. si bigat/masdem si bigat	4. inton bigat/rabii no bigat
5. ed on-ona	5. idi naminsan nga aldaw
6. ed esa ay nasdem	6. idi naminsan nga rabii
7. ed kobaban sin nasdem	7. idi kalman ti malem
8. mansoliyaw	8. sumipngat
9. inmillet di labi	9. sardam
10. gawan di labi	10. tengnga ti rabii
11. mabmabna	11. parbangon
12. bongbongo	12. agsapa
13. panodaan/alas dosi	13. tengnga ti aldaw, agmatuon
14. nasdem	14. malem
15. eesdem	15. pana lennek ti init

1. araw/gabi	1. day/night
2. ngayon/mamayang gabi	2. today/tonight
3. kahapon/kagabi	3. yesterday/last night
4. bukas/bukas ng gabi	4. tomorrow/tomorrow night
5. kamakalawa	5. day before yesterday
6. kamakalawa ng gabi	6. night before last
7. kahapon ng hapon	7. yesterday afternoon
8. agaw-dilim	8. twilight
9. pagkalipas ng dilim	9. after dark
10. hating-gabi	10. midnight
11. madaling-araw	11. dawn
12. umaga	12. morning
13. tanghali	13. noon
14. hapon	14. afternoon
15. paglubo ng araw	15. sunset

Pig-an

1. ed kaawniyan
2. ed bongbongo
3. si masdem
4. ed niman
5. si awni

1. itay laeng
2. itay bigat
3. inton malem
4. itan
5. madamdama

Kabayag

1. esay agew
2. esay dominggo
3. esay bowan
4. esay tawen
5. sin kaagawan
6. sin labi

1. maysa nga aldaw
2. maysa a lawas
3. makabulan
4. makatawen
5. aldaw
6. rabii

Odor ay pangibagas timpo

1. sin tapin di agew
2. inagew
3. ed taw-en
4. ed niman ay tawen
5. si tawen

1. addanto laeng ti aldaw
2. kada-aldaw
3. itay napan/napolabas a tawen
4. ita nga tawen
5. inton umay nga tawen

1. kanina
2. ngayon umaga
3. ngayon hapon
4. ngayon
5. mamaya

1. isang buong araw
2. isang linggo
3. isang buwan
4. isang taon
5. araw
6. gabi

1. balang-araw
2. araw-araw
3. nakaraan taon
4. ngayon taong ito
5. sa susunod na taon

1. a while ago
2. this morning
3. this afternoon
4. now
5. later

1. one 24 hour period
2. one week
3. one month
4. one year
5. day time
6. night time

1. someday
2. everyday
3. last year
4. this year
5. next year

Bilang

1.	esa	maysa	isa	1
2.	dowa	dua	dalawa	2
3.	tolo	tallo	tatlo	3
4.	opat	uppat	apat	4
5.	lima	lima	lima	5
6.	enem	innem	anim	6
7.	pito	pito	pito	7
8.	wao	walo	walo	8
9.	siyam	siam	siyam	9
10.	sinpo	sangapulo	sampu	10
11.	dowanno	duapulo	dalawampu	20
12.	tolonpo	tallopulo	tatlumpu	30
13.	opattapolo	uppat a pulo	apatnapu	40
14.	limapolo	limapulo	limampu	50
15.	enemapolo	innem a pulo	animnapu	60
16.	pitopolo	pitopulo	pitumpu	70
17.	waopolo	walopulo	walumpu	80
18.	siyamapolo	siam a pulo	siyamnapu	90
19.	sin gasot	sangagasut	isang daan	100
20.	sin libo	sangsaribo	isang libo	1000

1.	maikaesa	umuna	una	first
2.	maikadwa	maikadua	ikalawa	second
3.	maikatlo	maikatlo	ikatlo	third
4.	maikap-at	maikapat	ikapat/ikaapat	fourth
1.	namingsan	maminsan	minsan	once
2.	namidwa	memidua	dalawang beses/ ulit	twice
3.	namitlo	mamitlo	tatlong beses/ ulit	thrice
4.	namin-opat	mamimpat	apat na beses/ ulit	four times
5.	naminlima	maminlima	limang beses/ ulit	five times
6.	dinandan	mansansan	madalas	often
7.	sagpaminsan	sagpaminsan	bihira	seldom
		kanayon	malimit/palagi	always
		no dadduma	pagkaminsan/ paminsan-minsan	sometimes

Pilak

1. sais	dies pesos
2. pisita	beinte pesos
3. salapi	singkuenta pesos
4. pisos	pisos
5. pisos ya pisita	uno bainte
6. pisos ya salapi	uno singkuenta
7. limay pisos	singko pesos/lima a pisos

diyes/diyes sentimos	₱ .10
bente/bente sentimos	₱ .20
singkwenta/singkwenta sentimos	₱ .50
piso	₱1.00
uno beinte	₱1.20
uno singkwenta	₱1.50
limang piso	₱5.00